

MUSZÁJ NEVETNI!

„Ujvári telefonál”

a czime annak a legujabb tréfás, kétoldalu hanglemeznek, melyet Ujvári a közkedvelt magyar éneklő komikus a Télikertből ad elő. Hogy ez a kiváló **népszerű komikus** az ő csodás tehetségével milyen elsőrangú produkál, azt a most megjelent lemezen a legfényesebben igazolja. — E lemez

pénzért nem kapható,

hanem csupán hat darab használt, lejátszott lemez ellenében, kizárólagos joggal

W Á G N E R

országszerte elismert elsőrendű magyar hangszer- és beszélőgépek áruháza, a világhírű «Favorite» hanglemezgyár főraktára.

Budapest, VIII., József-körút 15. (Telefon: József 35—92.) Fiók: IX., Ráday-u. 18.

Beszélőgépek 200 koronától 1000 koronáig. — Dalszöveges **lemezjegyzék** és **árjegyzék** ingyen! **Óvás!** Ügyeljen a **WÁGNER** névre, hogy máshoz be ne tévedjen.

Lejátszott vagy törött hanglemek darabját 1 korona 50 fillérért megvesszük.

3. SZÁM. 1919. (66. ÉVFOLYAM.)

SZERKESZTŐ
HOITSY PÁL

BUDAPEST, JANUÁR HÓ 19.

Szerkesztőségi iroda: IV. Vármegye-utca 11.
Kiadóhivatal: IV. Egyetem-utca 4.

Egyes szám
ára 80 fillér.

Előfizetési feltételek:

Egészévre — 40.— korona
Félévre — 20.— korona
Negyedévre — 10.— korona.

Külföldi előfizetésekhöz a postailag meg-
állapított viteldíj is csatolandó.

AZ ENTENTE GAZDASÁGI BIZOTTSÁGÁNAK MEGÉRKEZÉSE BUDAPESTRE

SZEGEDI EMMA, SZINÉSZNŐ.

REGÉNY. — IRTA MOLY TAMÁS.

(Folytatás.)

Ezzel Borbáth odalépett háza kapujához és kitérte a kiskaput. Az udvarban állt a kislú, s a mint megpillantotta a jó nőt, odavágtatott hozzá. Hiába intette nővére, a ki utána sietett:

— Vigyázz Laczika! Ne szaladj!
A kislú ott termett Emma mellett, két kezével megragadta a néni jobbát és húzta be az udvarra. Etelka belekarolt s így szólt ragyogó arccal:

— Jaj de örülök, hogy a néni hozzánk jön!
És vitték Emmát. Borbáth Ilonhoz fordult, a ki mosolyogva, jókedvűen ment barát-nője után és a kinek nem fájt, hogy Emmával ennyire foglalkoznak, vele meg nem igen törődtek.

Betessékeltek őket a földszint egyik ajtaján egy nagy ebédlő-szobába, melyben nemes való régi bútordarabok állottak finoman. A nagy asztalon halványan virított az enyhén színes abrosz, melyen a csészék, tányérek: nemes porcellán, a kések, kanalak: régi ezüst, a poharak, tálcák: értékes kristály-üveg. Az asztal közepén művészi vázában szindús őszi virágcsokor pompázott.

— Kérem, hölgyeim, foglaljanak helyet! — mondotta Borbáth elégedetten. — Méltóznak látni, a gyermekek is mennyire örülnek a kedves vendégeknek. Azt hiszem, már ezért is érdemes volt elfogadni a meghívásomat. Ugyebár?

Emma odahajolt a kislúhoz:
— Hogy vagy, Laczikám? Fáj még az orrocskád?

A kislú csak a fejét rázta: nem, már nem fáj. Azután átölelte Emma nyakát, fejét a fiatalasszony kebelére hajtotta, mosolygott és nem szólt semmit.

— Szégyelli magát! — magyarázta Etelka.
— Mivel szolgálunk? Van kávé, csokoládé, hideg tej, parancsoljanak vaját és mézet a friss kenyérhez, vagy talán jobban szeretik a kalácsot? — kínálta a ház ura a hölgyeket.

Uzsonna után Borbáth Emmához fordult e kérdéssel:

— A hölgyek találtak már lakást?
— Nem, — mondotta Emma kedvesen, mert e kicsiny körben jól érezte magát. — Végigjártuk az utcát, megpróbálkoztunk itt is, ott is, de hiába.

— Ennek örülök! — jelentette ki Borbáth jókedvűen.

És Etelka tapsolt:
— Jaj de jó, jaj de jó!

Emma kérdően nézett hol az egyikre, hol a másikra. Ilon hangosan felkaczagott:

— De bizony, ez egy csöppet se jó, drágám, mert nekünk még nagyon sok a dolgunk, s ha nem iparkodunk, ránk esteledik és akkor...
— Menjünk! — Emma fölállt.

— De bizony nem megy! — S Borbáth kedvesen, kérésre ráterítette kezét Emma karjára. — Tessék csak nyugodtan leülni. Ön itthon van. Megbeszéltem a dolgot Etelkával és hamarosan elhatároztuk, hogy szeretettel felajánljuk önnek a leányom szobáját és kérjük, fogadja olyan szívesen, a milyen örömmel rendelkezésére bocsátjuk.

— Nem akarok terhükre lenni.
Még ha akarná, se tudna terhükre lenni, nagyságos asszonyom. Miért kapta fel a földről a Laczikát, miért tartotta a karján, miért ápolta, a mikor közülünk senki sem tudta, hogy ez a derék fiatalember milyen nagy bajban van? A gyermekek nagyon megszerették és ők kíváncsiak, hogy ön hozzánk szálljon. Én meg őszintén örömmel csatlakozom a gyermekeim óhajához s ha már ennyien kérjük, hogy legyen a vendégünk, csak nem fogja meghívásunkat visszautasítani?

Emma ránézett Ilonra.

— Gondolkodol, hogy elfogadjad-e a kedves meghívást? Természetesen itt marad,

Borbáth úr, nem is engedem, hogy egy árva szót is szóljon, hiszen ez nagyszerű, pompás megoldás, ugy-e mondtam, hogy kár végig-házalni az utcát, milyen kitűnő ösztönöm van...

— Bocsánatot kérek, hogy nem hihatom meg a nagyságos asszonyt is. Nagyon szívesen tenném, azonban helyi dolgában mégis korlátozva vagyunk, de ha talán egy szobában akarnának lakni, nem tudom...

— Ne aggodalmaskodjék, Borbáth úr, egy pillanatig sem és ne érezzen lelkiismereti furdalást, csak nem képzeli, hogy a terhükre tudnék lenni, meg hogy az én édes cimborámmal ketten lakhatnánk egy-szobában, ez már csak azért sem lehetséges, mert mi igazán jó barátok vagyunk és eszemágában sincsen, hogy még éjjel is nyugoszkodjam a nyakán, csak azért mentem vele, szegénnyel, mert ő egymagában ünja a lakáskeresést és tessék elhinni, ez valóban a legförtelmesebb dolgok közül való, s ha magában meg, csakhamar kétségbe esik, éppen azért mentem most is vele, a mikor bajban van, mert ekkor tűnik ki, hogy ki az igazi barát, de miattam ne legyen gondja, nekem mindig van lakásom, a szállóban fogok lakni, nekem ott a legkényelmesebb, hiába kínálná a legszebb szobáját, nem fogadnám el, mert én már csak így szoktam, életemet a szállóban meg a vendéglőben élem le, de ha szeretnék az önök körében egy órácskát eltölteni, szívesen látanak, tudom, akármikor jövök, de ne tessék megijedni, ez csak üres fenyegetőzés, a magamfajta színésznek nem ér rá látogatásba menni, van neki, szegénynek, dolga bőven, kora reggeltől késő estig és sokszor estétől reggelig is, hogy ha elgondolom, néha összecsapom a két kezemet, te jó isten! hogyan is tud az ember, dehogyan is ember, magamfajta gyöngye asszony ennyi munkával megbirkózni és nem esik össze holtan vagy csak félholtan, ámbár sokszor félholt vagyok a fáradtságtól, hogy azt se tudom, hová tegyem magamat, annyira fáj, sajog minden porcikám...

— Elég! — szólt rá csínált szigorúsággal, kedvesen Emma. — Ez csak szerény próbája annak, hogy az én kitűnő Ilonám mire képes. Örömmel tapasztalom, hogy jól érzi magát az önök körében.

— Tehát rendben vagyunk! — mondotta Borbáth. — Ön itt marad, a nagyságos asszony különben is a szállóban laknék és mi mindig nagyon fogunk örülni, ha megtisztel bécse látogatásával. Megengedi, hogy megmutassam a szobáját? Remélem, meg fog felelni és meg lesz vele elégedve. Az emeleten van.

Asztalt bontottak. Laczika lecsúszott a székeről, máris odafurakodott a nénihez és megfogta a kezét. Emma ránézett és mosolygott. A kislú ezt meglegedetten vette tudomásul és elhatározta, hogy ezután nem tágít a néni mellől.

Mindnyáján fölmentek az emeletre. Etelka Emmához lépett:
— Szabad? — s a mikor Emma mosolyogva bólintott igent, karját karjába fűzte és hozzásimult. Így mentek elől. Borbáth, a ki utánuk ment, mosolyogva nyujtotta karját Ilonnak:

— Kövessük a gyermekek példáját.

Ilon jókedvűen kacagott.

Az udvaron csipetnyi szemét se volt; a küszöbök virítottak, olyan tisztára voltak súrolva; az ablakok fényltek; a kilincsek ragyogtak; a bádorpárkány az ablakok alatt villogott. A lépcső hófehér volt, mintha csak az imént sikálták volna gondosan. Az egész házban a tisztaság illata áradt. Mindenütt szigorú rend, ragyogó ápoltság.

Emma szerette ezt látni. Nagyon meg volt elégedve ezzel a renddel, tisztasággal; és most

tűnt fel neki, hogy még nem látta a ház úrnőjét, még nem találkozott vele, a mit azért furcsállott, mert meghítták és szobát ajánlanak föl neki. Megkérdezte:

— Ugyan, Etelka, ki ügyel a ház körül való teendőkre?

— Én, — felelte a leánya.

— Azért kérdelem, mert itt minden tiszta, szép, rendes. Maga jó kis gazdasszony!

Etelkának jólesett a dicséret, a szemé ragyogott.

— Milyen csendes ez a ház, — mondotta Ilon, — most például ötven megyünk fel az emeletre és mégis olyan csend van és ha beszélgetünk is, akkor is csend van, milyen furcsa, pedig vannak itt a házban még mások is, a fräulein, meg a szolgáló és mégis...

— Szeretem a csendet, s a kik itt élnek velem, kénytelenek erre tekintettel lenni. Ha járnak, nem dühörögnek, ha ajtót nyitnak, nem csapkodnak, ha beszélnek, nem kiabálnak, mert én ezt nem tűröm. De azért nem kell senkinek lábujjhegyen járni, suttogni, settenkedni, mindenki jól érezheti itt magát, csak tekintettel kell lennie arra, hogy itt, vele együtt, még mások is élnek.

— Felérték az emeletre. Etelka bevezette vendégét egy ízlésesen, bájosan berendezett fehér leányszobába.

— Ez itt az én szobám és nagyon örülnék, ha a néni laknék benne!

Emma körülnézett.

— Szép, kedves szoba. Nekem is volt egy ilyen kis szobám, valamikor régen, a mikor kislány voltam. Nagyon tetszik nekem. Kár, hogy nem lakhatom benne.

— A néni nem akarja...? — Etelka elszomorodott.

— Nem lakhatik benne? Már engedelmet kérek! — fakadt ki Borbáth indulatosan; bugyborékolva jött ki most a szó a száján, a hangja már-már zúgott.

Emma hidegen, akart csodálkozó pillanással nézett rá; arcának visszautasító kifejezéséhez nem kellett szó.

Laczika két kézzel kapaszkodott a néni jobb-jába, s nézett hol az apjára, hol a nénihez és nagyon aggodalmas arcot vágott.

Ilon kedvesen kacagott:

— Nem azt mondta éppen az imént, hogy szereti a csendet? Így szereti a csendet?

— Már bocsánatot kérek, — mondotta Borbáth tompított hangon, s barna arczobórt előntötte a vér, — kegyeskedjék elhinni, nem emlékszem, kit fogadtam valaha ilyen őszintén... igen, megvallo, mingyárt első látásra ilyen őszintén vonzalommal. És nem pusztán véletlen, hogy a kislányom szobáját ajánljuk fel a nekünk igazán kedves vendégnek, nem pedig holmi rideg, barátságtalan vendégszobát. És akkor a nagyságos asszony egész egyszerűen visszautasítja... de már bocsánatot kérek, Borbáth Dániel nem szokta meg az ilyen...

— Nem akartam megbántani! — vágott szavába Emma. — Félreért. Halás köszönettel venném ezt a szobát. Csak hogy nekem van egy ládám, óriási nagy láda, ebben van a holmim. Ezt a ládát nem lehet ide felcipelni, sem az ajtón behozni, sem a szobácskában elhelyezni.

— Akkor máshová tesszük, majd csak találunk neki helyet.

— A láda tele van az én színpadi holmimmal, mely nekem nap-nap után kell; nélküle nem érek semmit. Ezt ön nem tudja, nem is tudhatja, mert nem ismeri a mesterségemet. A színésznek ennek a ládának az áldozata.

Higgye el, csak olyan szobában lakhatom, a hol ez a könyörtelen láda is velem lehet. Ebbe a bájos leányszobába ez a förtelmes láda nem fér bele. Remélem, megértett és belátja, hogy kár volt haragba jönni.

— Bocsánatot kérek, igazán nem tudtam, hogy van ilyen láda a világon és hogy van ember, a ki ennek alárendeli az életét, a sorsát, a kényelmét, a kedvező lehetőségeket...

— Mindent! Ilyen láda igenis van! — szólt Emma komolyan.

— Meghajlok a hatalmas láda előtt és ha megengedi, akad a házban olyan szoba, a hol a szívesen látott vendéget is, de meg a ládáját is el tudjuk helyezni, — mondotta Borbáth nagyon kedvesen, szertartásos meghajlással.

Laczika tágranyílt szemmel nézte a felnőttet, mindig azt, a ki beszélt és nem értett az egészről semmit, a helyzet azonban nem tetszett neki. Etelka szólani akart, de nem talált erre még alkalmas pillanatot. Ilon vidáman nézte barátját, meg a házgazdát, látta, hogy ez a kis félreértés nem fogja gátolni a kedvező megoldást. Emma kissé lehúzta nemes vonalú száját szegletét, a mosolya ettől komor lett. Etelka, a ki ragaszkodott a gondolathoz, hogy ez az idegen hölgy, a ki neki már kedves lett, itt maradjon náluk, most minden ok nélkül nagyot kacagott és így szólt:

— Menjünk a földszintre, ott könnyen el tudunk helyezkedni és a néni ládáját is be tudjuk tenni a belső nagy szobába. Tessék csak jönni!

— Hová? Hogyan akard? — kérdezte az apja.

— Tessék csak jönni! — És Etelka belekapaszkodott Emmába. A társaság indult vissza, le a földszintre.

A lépcsőházban, az emeleten, nagy, faragott kétszárnyú ajtó pompázott; már a mikor feljöttek volt, feltűnt Emmának, hogy a házbeliek úgy tesznek, mintha ezt az ajtót nem is látnák. Elmentek mellette, nem néztek arra és csendesek voltak. Laczika erősen fogta a néni kezét, mint a ki nem hajlandó a vékony finom ujjakat egyhamar elengedni. Etelka Emmához simult és kedvesen a fülebe súgta:

— Nem hagyjuk elmenni a néni!

— Miért olyan kedves hozzám? — kérdezte halkán, csendesen az idegen asszony.

A leánya mosolyogva nézett rá és elgondolkodott egy kisére:

— Azt most nem tudom megmondani, — felelte; — a mikor megláttam a néni az udvaron, karján a Laczikával, nem is csodálkoztam, mert nem volt ismeretlen, olyan volt, mint a kit már régen ismerek, úgy-e meg tetszik érteni?

Szegény gyermekek, gondolta Emma; nincsen édesanyjuk; úgy látszik, itt kell maradnom.

Leérték a földszintre. Etelka kinyitotta az ajtót:

— Erre tessék!

Az ebédlőben Maris elrakosgatta az uzsonna edényeit. Az ebédlő mellett tágas szép szoba volt. Etelka diadalmasan körülnézett:

A SZERBEK BEVONULÁSA UJVIDEKRE.

A SZERBEK UJVIDEKÉN. — Singer felvételei

BOJOVICS PÉTER VAJDA. A SZERB HADERŐ FŐPARANCSNOKA DOLGOZÓSZOBÁJÁBAN UJVIDEKEN.

— Itt csak lesz helye a ládának, úgy-e, néni?! Nem kell fölcepelni az emeletre.

— És hol lesz a nagyságos asszony? — kérdezte az apja. — Most te alszol itt, meg Laczika és a fräulein. A nagyságos asszony pedig, ha jól megértettem, szereti az egyedül-létet, a nyugalmat és most itt legyen veletek meg a fräuleinnel? Nem hiszem, hogy ez így...

— Jaj, papa, a dolog nagyon egyszerű! Laczika meg a fräulein odaát hálanak a zöld szobában, az lesz az ő szobájuk.

— De fiacskám, a zöld szobában én lakom...

— Ne tessék miattam felforgatni a ház rendjét, — mondotta Emma csendesen.

— Te pedig, papa, fölmegy az emeleti szobába és ott fogsz lakni! — Meglátszott Etelkán, csodálkozik, hogy ez nem jutott az apja eszébe.

— Igazad van, kislányom, erre én is rájöhettam volna! — mondotta jókedvűen Borbáth. — De várjunk csak: hát te hol maradsz?

— Itt, ebben a szobában, ha a néni megengedi? — és Etelka kérésre pillantást vetett Emmára.

— De ha nem, — folytatta halkán, — akkor én is fölmegek a szobámba lakni.

— Hogy én megengedem-e? Kislány, zavarba akar hozni?! Nagyon szívesen fogadom lakótársul, csak attól tartok, hogy majd én

zavarom magát, mert a színész nő élete más, mint a rendes emberé.

— Igen? itt maradhatok? nagyon szépen köszönöm! Jaj de örülök! Ugy-e mondtam, hogy el tudunk helyezkedni, akármilyen nagy is az a láda.

— A láda!... Köszönöm, hogy befogadnak, csak attól tartok, hogy hamarosan meg fogják bántani.

— En nem bánok meg soha semmit, — szólt kissé szomorúan Borbáth.

Ilon is érezte, hogy a házban rejtett bánat lappang, azért kezdte most mondani, akart trefás ámulattal:

— Jaj ne mondja, úgy se tudom elhinni, mert ha ez igaz, akkor ön a legboldogabb ember, a kivel eddig találkoztam, már pedig én nagyon sok „embör”-rel találkoztam életben!

— Kérkedett kicsit szentelen, ki-hívó hangon, a min a felnőttek nevettek. Etelka nem értette és tétován elmosolyodott. Laczika megrázta a néni kezét.

(Folytatása következik.)

HUGÓ VIKTORBÓL.

I.

A gyermekkor.

Énekel a gyermek, vonaglott az anyja, A halál árnyéka már fölötte lengett, Én meg ott szomorún tűnődtem magamba: Az egyik hogy' múlt s a másik hogy' szenved!

Még csak öt éves volt az ártatlan cseppség, S egész nap dalolva csinálta a lármát, Majd boldogan aludt, mihelyt lefektették, Míg az anyja hörgött egész éjszakán át.

A beteg nem soká búsz kriptába ment ki, És a gyermek vígan fújta ismét dalát. — Gyümölcs a fájdalom s lsten nem növeszti Nagyra, a míg gyöngye azt elbirni az ág.

II.

Júniusi éjek.

Nyáron, ha múlt a nap, künn a rónaságon Nehéz virággillat özönlök el messze: Alszik a világ, de álma csak fel-álom: Nyugalma felérez minden gyöngye neszre.

Tiszták a csillagok, szelid a fák árnya, Festi az égboltot halvány fél-virradat: Látszik, hogy a hajnal, az idejét várva, Éjhosszat ott sétál a láthatár alatt.

Jakab Ödön.

AZ 1. VADÁSZREZD TŰNTETŐ FELVONULÁSA FESZTICH HADÜGYMINISZTER MELLETT.

A HIT BOLDOGÍT.

Elbeszélés. — Irta Zsoldos László.

A nőt sok mindenféle szókás hasonlítani. Virág, a melynek édes méze (együtt a szürös tövise) van; rántott csirke, a melyről csupán avatott szem tudja, mikor beleszúrja érte villáját a tálba, hogy finom püspökfalatját vesz-e ki, vajjon a maga tányérjára, vagy pedig koldustarisznyáját? És így tovább. Hisz' utóvégre egész könyvet teli lehetne írni erről a tárgyról a legkülönbözőbb hasonlatokkal.

És most arra gondolok, hogy a lány édes és zamatos gyümölcs, sokan a fáról, vagy töről azon frissiben szakitva élvezik, más részét a gondos mamák még éretlen korában cukorral, sőt szalicillal kikészítve elteszik befőttnek, hogy mindig örökké édes és üde maradjon. És van aztán olyan fajtája is, a mit eltesznek aszalni, mert abban az állapotban is megőrzi a cukortartalmát, bár igaz, hogy közben összeráncosodik, de gyermeknek és betegnek így is gyakran valóságos jótemény.

Tudok olyan családokat, a hol a háziasszony nagy gonddal szokta eltenni tálra a maga befőttjeit, de talán éppen a túlzott óvatosság következtében egyetlen egy üveg befőttje sem bírja épségben kihúzni a téli-tavaszi évadot, hanem mind-mind időnek előtte megromlik. A takarékos háziasszonynak pl. szeptemberben még esze ágában sem volna megkezdeni a befőtt-kínálgatást, csak hogy befőtt-állományát vizsgálgatva, önagysága bizony már szeptember elején, sőt még korábban is kénytelen észrevenni, hogy:

— No tessék, ez a meggy itten kezd már penészedni! ... Mit lehet ilyenkor tenni? Föl kell bontani a meggybefőttet és leszedvén fölületén mutatkozó penészt, mentül hamarabb el kell fogyasztani.

Alig ürült ki a meggyes üveg, a gondos mama máris szörnyűkődvé csóválgatja meg a fejét az éléskamra befőttes polcai előtt:

— Ej, ej, ezt a baraczkot is fel kell bontani, mert már ez is meg akar penészedni.

A baraczk után jön a másik meggy, üveg avagy cseresznye, ezt követi a dinnye, körte, vagy aranyalma és a szegény háziasszony addig-addig bontogatja fel egymás után a romlani kezdő üvegeket (mivel mindig ezeket kell elsősorban elfogyasztani), hogy a szerencsés család ennél fogva egész őszön, télen és tavaszon nem eszik más befőttet, csak penészt.

Biztos, hogy ez nem valami jeles beföttgazdálkodás, de hát az is kétségtelen, hogy a lányok közt is vannak ilyen befőttes üvegek. Vannak nagyon körültekintő, gondos és óvatos mamák, a kik addig-addig édesítik cukorral, addig-addig szalicillal, szóval addig-addig főzik be a lányukat és oly gondosan kötöztetik be hőlappal, hogy a levegő ne érje őket (mert az ilyen ártatlan gyermeket a szélől is óvni kell), míg nem a féltett gyümölcs egyszer csak ...

egyszer csak el nem kezd romlani, óh pardon: penészedni a híres, légmentes befőttes üvegben. Ekkor aztán:

Jaj, hamar levenni róla a hőlappapírt és megenni, megenni mentül hamarabb, mert különben egy-kettőre odavan az egész! — ilyen meglepetéseket is hozhat néha a túlhajtott elővigyázat.

Mikecz Augustza, a kinek korántsem ez volt az esete, világéletében sem volt szép leány. De viszont az édesapja főispán volt és hacsak valami váratlan fordulat nem jön közbe, az is szándékozott maradni mentül hosszabb ideig. Könnyű így megérteni, hogy a savanyúképző méltóságos kisasszonynak állandóan eléggé csinos udvara volt a megyebeli gyönyörűségeiből. A fiatalberek, a kikben volt némi becsvágy, úgy forogtak a főispán leánya körül, akárcsak nyári estéken a nyitott terraszon a villanylámpa körül a muliczák és szünyögfélék. Telibókolták a fejét badarságokkal, a miket megannyi szentírásnak vett az elkapott leány s aztán, a mikor valamelyik törekvő gavaléria lassacskán elérte a főispán segítségével, a mit éppen akart, akkor hacsak és mihelyt tehetett, szépen észrevétlenül kerekelt oldott a varázsa vesztett bűvkörből.

Mikecz Augustza nem sokat tördött az ilyesmivel. Ha a környezetéből elpárolgott egy (mert már megkezdte a maga karrierjét s ráadásul meg is nősült jó gazdagon), akadt a helyébe kettő. És ennek a két útnak aztán fitymálva dicsekedett el a főispán lány, hogy:

— Hm, Bacsó Pista se mer már mutatkozni többet. A papa bedugta szolgabírónak és akkor én még tréffalkoztam vele, hogy: — No, Bacsó, most csak rajta! Addig verje a vasat, míg tüzes! Megházasodni! Megházasodni! ... Hahahaha! És képzelle, a boldogtalan azóta alig mer rámnézni, mióta mindig a felesége szoknyáján ül, mint valami kis majom. Pedig, — és itt lapos keblére nyomta a tenyerét — pedig Isten látja lelkemet, én nem akartam, tudja, bánatot okozni neki azzal, hogy elirányítottam magamtól, mert tudja, nem szerettem. Isten bizony nem akartam ezzel bánatot szerezni neki, hahahaha, hahaha!

A jó Mikecz Augustza tudniillik a maga külön hiedelme szerint már annyszor férjhez mehetett volna, a hányszor csak akart; de hát nem tette, egyszerűen azért, mivel nem akart. Ő bizony nem adja oda a kezét akármilyen inczinczi legénynek. És állta a szavát rendületlenül. Igaz, hogy nem is kérte senki a kezét, de ő nem is adta oda senkinek. Azt még csak eltűrte, hogy a férfiak hetet-havat összefecsegenek neki, mivel ez alapján véve mulattatta, hanem közelebb aztán már nem bocsátott magához senkit. De nem ám. Igaz, hogy az apja főispánságán kívül nem is igen volt más hozománya; a savanyú somolygása pedig idáig még nem szédített meg senkit sem annyira, hogy belekóstoljon a beföttbe, hanem az mindegy. Valamint a tüdőbajosoknak is megvan az ő örökös bizakodásuk, azonképp van meg az a kellemetlen külsejű rőlkek is, egészen az elbizakodásig.

A méltóságos kisasszony azonban e hosszas válogatás közben lassacskán már elérte az élet huszonharmadik tavaszát s talán az idők szele hozta magával, hogy egyszer komolyan belésszeretett Réthy Aladárba, egy helybeli fiatal ügyvédbojtárba. Az elegáns megjelenésű, jó svádájú fiúnak nagy céljai lehettek a főispáni ismerettséggel, mert sokat legyeskedett a lány körül. Egyszer aztán megürrült a megyében egy kerület és abban az öreg méltóságos úr a kormány támogatásával felleptette a törekvő Réthy Aladárt. A jelöléssel egyidőben Aladár úr és Augustza eljegyzését megülték, már csak azért is, hogy a kerület tisztában legyen vele, kicsodára ruházza rá a bizalmát. Minden szépen indult a maga útján és az ellenjelölt már-már reményvesztve, csüggedten bámészkodott a biztos bukás elé, a mikor a szavazás reggelén egyszer csak valahonnan váratlanul megjelent a választás helyén egy ismeretlen fiatal nő és a nélkül, hogy a csendőrök meg tudták volna akadályozni, felszaladt a főtéren a Kossuth-szobor lépcsőjére s magasra emelvén a karján sivalkodó pólyásbabát, úgy rikácsolta szét a sokaság közt, hogy:

— Ne szavazzatok Réthy Aladárba, mert gazember! Ide nézzetek, engem is elhagyott meg a gyereket is, ni!

Természetesen nagy zsvaj és botrány lett a dologból s a főispán jelöltje nemcsak hogy megbukott, hanem még meg is ugrott.

Augustza pedig, a mikor már minden leviharzott, kicsinylő ajkbigysztéssel felegette kárörvendőn sajnálkozó barátnőinek, hogy:

— Csak nem képzelték, hogy szerelemből mentem volna hozzája? Hahahaha! Volt eszemben. Csak sajnáltam szegény fiút, hogy olyan halálosan szerelmes volt belém, meg hogy úgy küzdött és képviselőt akartam faragni belőle.

Kaczagott és bentmaradt tovább is rendületlenül a gondosan bekötözött befőttes üvegben. És ki tudja, talán még akkor is üdének és mézédeseznek fogja képzelni magát, a mikor már régesrégóta megpenészedett?

REMÉNY.

Még gyermekifjúnak, mint hajnalálom — Arczán mosoly, szelid szemébe fény — Egy lányalak, egy égi tünemény Jelent meg, áthatolva a homályon.

A biztatást e szemben ott találok, Melyért esengtem. Ő az, a Remény! Tünődöm. Ő virágot szór elem És szél: utad vezessen e virágon!

Sok éven át, királyi köntösében Maradt velem, vezetve, kéz a kézben ... De sorsom, a mióta változott, Ritkán keres fel. Arcza nem sugárzik. Szeme homályos és könnyűben ázik. Ruhája szürke, ódon, elkopott.

Juszt Béla.

VERSAILLES.

A versaillesi békekonferencia, a mely egész strukturájában szakítás az összes hagyományokkal, azt lehetne mondani, a történelem egész perrendtartásával, kétségtelenül egyike lett a világhistoria legnevezetesebb tanácskozásainak. De a milyen kétségtelen ez, annyira kétséges az, hogy a feleleteit, a melyekkel az eléje tett kérdéseket majd megoldja, akceptálja — és nem is az örökkévalóság, a mely semmiféle kongresszusi döntést nem respektál — hanem csak egy olyan maradandóság is, a mely valamelyes arányban áll az ítélkező tényezők adott tekintélyével: hogy fogja-e magát érezni utána a világ, a hogyan a pörös felek, nyertes és vesztes, egy rendezett társadalomban, miután a Kuria is kimondotta a maga szavát és ezzel a felebezési fórumok sora kimerült?

Ebben a mondatban a rendezett társadalom emeli a hangsúlyt. Mert nyilvánvaló, hogy ennek a szilárdsága az, a mi a legmagasabb fórum ítélletének is a föltétlenség szankcióját és tekintélyét adja. Nélküle a Kuria szava se jelent megmáshatatlanságot, tehát olyan erőt, a melynek az érvényesülésébe nemcsak annak, a kinek tetszik, de annak is, a kinek nem tetszik, bele kell nyugodnia. A bíróság, a mely most a világ sorsáról ítélkezik, a funkciójában oly szabadságot vesz a maga számára igénybe, mint még idáig soha semmiféle más határozó testület a világnak. Paragrafusokat mellőz, a melyek respektálása nélkül ítélkező eljárást elképzelni se tudunk. Ez a bíróság, a mely az érdekelt felek egyikéből alakul, tehát a pártatlanság isteni objektivitását semmiképpen se igényelheti, nem is tart tárgyalást, csak az ítélet megfogalmazására vonul vissza, illetve ül össze. Vizsgálatot nem vezet. Tanukat ki nem hallgat. Panaszt, mentséget a közelébe se enged. A „vádlottak” csak az ítélet meghallgatására nyerne majd bebocsátást.

Ez a módszer új és újnak is vakmerő. Bátorságot ilyesmire csak egy dolog adhat. Nem az igazság abszolút tudatának érzésére gondolunk. Ez megvan minden pörös félben, a ki a fórum elé lép és természetesen csak fokozódhat, ha a pörös fél az események kegyelméből egyszerre a bírói székbe ül. Ez ilyen novumra nem ad bátorságot. Az egy dolog, a mi igenis megadja, a hatalom mindehatóságának érzése.

Már most vessünk egy pillantást az érzés látható és megállapítható gyökerére. A győzelem feltétlensége. Ez, nem tagadhatjuk, megvan. Megvan, a nélkül, hogy ellenségeink tönkre vertek volna bennünket vagy csak egy olyan harci diadalt is arattak volna rajtunk, a milyen a mi zászlainkat velük szemben egész csomó korszakral tetézte. De: kapitálánknak kellett és a béke első napjai jobban szétmorzsolgatták erőinket, mint a háború esztendei. Bulgária és Törökország összeomlott, az egykori monarchia felbomlott, a német birodalmat egy rettenetes belső tüze szétválasztja. A győzelem feltétlensége tehát

KÉNYSZERMUNKÁRA FOGOTT ZAVARGÓK.

igenis megvan a szemben állott erők teljes és ez idő szerint reménytelen tehetetlenségében.

De ez az, a győzelem és a vereség, a mi feltétlenül csak egy aktualitás. A mi mulandó, sőt csak átmenet. Maradandó benne az, a mit a győzelem erkölcsi és anyagi erői biztosítani tudnak. Az erkölcsi erő az a program, a melyet a győztes fél a küzdelemben a zászlajára írt. Ez ebben az esetben a történelemben szokatlan módon világos és megfogalmazott. A Wilson elnök tizennégy pontja. Ez hozta meg a döntést, mert ennek adták meg magukat a legyőzöttek és ennek alapján állókna hirdették magukat, a kik most a világ sorsáról határoznak.

Ez az erkölcsi erő fogalmazza meg az anyagi erőnek is az állapotát, mértékét, természetét. Minden eltérés a wilsoni programtól meg hasonlást és elkülönödést kelt, hogy teremtse abban a hatalmas egyesülésben, a mely így se volt elegendő ahhoz, hogy tisztán fegyverrel szerezze meg a diadalt. Ez oly világos, oly elemi, hogy logikáján és kiérvényesülő erején még az se változtathat, ha netalán maga Wilson is változtatna az álláspontján, illetve más engedményeket tenne más szándékú magyarázatoknak. Mert a Tizennégy pont megszűnt az ő személyes tulajdona lenni, mikor a harcban álló és erre a szóra elcsendesedő világnak adta.

Már pedig semmi se mutatja, hogy a késztülő ítélet egyszerűen és őszintén a wilsoni pontoknak a tényeknek való kiérvényesülésébe lenne vagy akarna lenni. Nézeteltérésekről és vitákról, ellentétekről és egyenetlenkedésekről hallunk a győztes szövetségesek között, még pedig nem is arról a kérdésről vagy olyan

kérdésről, mely a wilsoni program végrehajtásának csak a mikéntje körül merült föl. Az ellentétek és a viták magának a programnak a lényegét érintik, tehát a megegyezésben lényegbeli változtatást, egy vagy több sarkítottatás eljöttét jelentik. Ez pedig nem kevesebb, mint a most diktáló hatalom erkölcsi és ezzel együtt anyagi erejének is megcsökkenése és bomlásnak indulása. Egy paktum egymás között ma nyilván elegendő az ítélet megfogalmazására, kihirdetésére és végrehajtására. De az erre való erő forrása: egy ideiglenes állapot. A legyőzöttek, illetve elítéltek mostani tehetetlensége. Már pedig a tartósságot nem ez a feltétlenül muló állapot, hanem — hatalmi cselekvésről lévén szó — csak annak az erőnek szilárd tartóssága adhatja, a mely a győzelemmel az aktuális helyzetet előidézte. A legnagyobb objektivitással vizsgálva is a dolgokat: olyan-e már most, a győzelem mézesheiteiben is az entente képe, a mely az energiák szilárd, tartós és biztos vonalait mutatja? Elcsöndesedett-e odaát minden áramlat, a mely a hatalom mostani birtokosainak a győzelem által nagyszerűen alátámasztott politikáját ellenzte és ostromolta? A hódító Csehszlovákia súlyos belső válságokkal küzd és cseh a merénylő, a ki Kramarz miniszterelnökre rálőtt. Nemcsak Olaszországban és Romániában, hanem Franciaországban és Angliában is forronganak a lelkek és keserves munka a rend fentartása. Olaszok és délszlávok mozgósítanak, lengyelek és ukránok háborút viselnek egymás ellen. Így indul a béke. Vajon ezen az úton oda érhet-e, a hol Wilson a végállomást a gondolatában rajzolta? Szöllősi Zsigmond.

SALGÓTARJÁNI UTCA A ZAVARGÁSOK UTÁN.

EGY KIFOSZTOTT HÁZ UDVARA

A SALGÓTARJÁNI ZAVARGÁSOK

DON QUICHOTTE (SUGÁR), SANCHO PANSÁ (RÓZSAHEGYI).

JELENET AZ ELSŐ FELVONÁSBÓL

LENGYEL MENYHÉRT 'SANCHO PANSÁ KIRÁLYSÁGA' CÍMŰ KOMÉDIÁJA A NEMZETI SZÍNHÁZBAN

SZÍNHÁZ.

Hajó Sándor: Az ötvenéves férfi; a Belvárosi Színházban. — Lengyel Menyhért: Sancho Pansa királysága; a Nemzeti Színházban.

Hajó Sándor disztigált és rátartós író, soha sem adja magát túl-olcsón és bár a föltétlen, teljes sikerig még egy darabjában sem jutott el, mindegyikben van valami, a mi újra meg újra felrészíti iránta való bizalmunkat és várakozást kelt a következő darabja iránt. Új darabja, Az ötvenéves férfi, sem szállítja alább eddigi színvonalát, de nem is teljesíti be, a mit még mindig várunk tőle.

Az ötvenéves férfi küzdelme a késői szerelem ellen és legyőzése ebben a harcban, ez volna a darab témája. Ez aztán színezve van más mellékhangokkal: a konzervatív és a forradalmár életfelfogás, a hajthatatlan karakter és a fanatikus lobogás ellentéte bizonyos politikai ízt visz bele, a mely — nem nagy örömről — az aktualitással is érintkezik; belekeveredik a politikai és a pszichológiai, a kiből a politika is erotikumban ég ki, az arisztokratikus és a művész életfelfogás parallellja, nemkülönben a szenilis erotika és a gyermeki szerelmi rajongás sűrűlése a még néhány más kisebb jelentőségű motívum, a mi azonban mind nem annyira gazdagságot jelent, mint inkább zavart, mert csak össze van szerkesztve, nem pedig organikus össze-növe s inkább a szerző tudatos akaratából kerül a történetbe, mint a cselekvény és az alakok gyökere természetéből. Külön-külön minden motívum többet ér, mint az egész együttvéve. Ehhez hozzájárul a külső történet legtöbb részének enyhe colportage-íze. A végén megint azzal az érzéssel távozunk, hogy az író külön a darabjánál s majd ezutánra kell várnunk Hajó Sándor igazi művét.

Hogy az író csakugyan különb a darabjánál, azt egyes részletek meggyőzően mutatják. Az első felvonás csaknem egész teljességében jó, a darab lendületes kezdősebességgel indul, az alakok jól vannak beállítva és milieujukba helyezve s a felvonást teljesen élveznők, ha nem zavarna a politikus lányának alakja. Ez a kis lány apjával szemben úgy viselkedik, hogy szeretnők kiküldeni a színpadról, holott az író nem akarhatta ilyen antipatikusan beállítani, egyszerűen az úri kisasszonyt akarta benne megmutatni, a ki a forradalmárok közé keveredik és úgy csinálja a forradalmat, mint azelőtt a flirtöt. Lehet, hogy a szerep személyesítője a főoka ennek. Nagyon jó az a jelenet, mikor a nagy politikus szembe-

kerül fiatalkori barátjával, most legnagyobb ellenségével, a költővel: a két összeférhetetlen természetű férfi egymáshoz való viszonya, az ifjúkori haragok, feltékenységek, bosszúállások reflektálódása ötvenéves korukban — ez igaz dolog, van világító ereje; az író itt két egymással ellentétes világot sűrűltat össze s ha a dialogusban ép ezen a ponton több volna a verve, akkor ez a jelenet sokat megmentene.

Az előadásban a rendezés értebbet, jól összefogja a darabot s közben tartja mindvégig. A színészek közül Köröndi tud csak egységes alakítást adni. Simonyi Mária-nak a fő női szerepben inkább csak jó hangjai és mozdulatai vannak, Ilosvai Rózi kedves fiataloságával hat; neki nem is kell nagyon iátszani, mikor sülő leányt játszik.

A Nemzeti Színház színpada megtelik mozgalommal, színnel és zajjal Lengyel Menyhért új darabjának előadásakor. Örömmel várjuk a függöny fellebbezését: régi jó ismerőseink, barátaink, sok óránk felderítői és vigasztalói fognak megjelenni: a derék, hőrihorgas búsképű lovag és hűséges fegyvernöke, — azt várjuk tőlük, hogy fel fognak deríteni, gondolkodóba ejteni — előre hálások vagyunk a szerzőnek, hogy régi ismeretségeknek újra fölleveníti.

Cervantes regénye e sorok írójának is, mint igen sokaknak másoknak, legkedvesebb emlékei közé tartozik, Don Quichotte mintha nem is irodalmi konstrukció volna a szemünkben, hanem valóságos élő alak, a kit láttunk, a kivel beszélgettünk és a kit megértettünk, a ki a hosszú ismeretség folyamán a szívünkhöz nőtt. Sancho Pansa a földhöz tapadt paraszt józanész örök perszonalifikációja, maga az élet prózája, megértő humorral enyhítve. Lengyel olyan segítőtársakat választott magának, a kik előre biztosítják neki a siker felét.

Darabja a shakespearei vígjáték tradíciója szerint van megkomponálva — az író második segítőtársul — Cervantes angol kortársát szerezte meg. A keret: a herceg és hercegnő, a kik mulatságból inszenzáják Sancho Pansa kormányzói szereplését, az udvari társaság képe s az a mód, hogy a szereplők egy része mintegy publikum a színpadon, nézője és élvezője a tulajdonképeni cselekménynek, nemkülönben a szerelmes spanyol lovag és a mór leány mellékes és talán fölösleges epizód-alakjai — ez mind shakespearei kellék. Cervantesé a mese és néha egész passzusokban a szavak, Shakespeareé a szerkezet, — mi az, a mi a darabban Lengyel Menyhért?

Először is a cervantesi epizódnak színpadra vitele: Sancho Pansa beállítása az

udvari környezetbe, alakjának megszólaltatása, az intrika, a mely köréje szövődik s a mely olyan, mint a háló s a Sancho Pansának előbb eviczkélő, később mind biztosabb mozgása, a melylyel kiszabadítja magát ebből a hálóból. Azt kell mondanunk, az író humorisztikus leleménye, a melylyel Sancho Pansát komikus helyzetekbe akarja hozni, kissé szegényes. Már maga az, hogy a helyzeteket mindig az udvari komplott rendezi számára, hamar unalmassá és humortalaná teszi a dolgot, — az ilyen ugatás mindig mulatságosabb annak, a ki csinálja, mint a ki nézi. S az udvarmester, a ki az egészet rendez, nem valami találékonnyá fizkö. S ebben a komplottban az összes szereplők elvesztik emberi egyéniségüket, csupa sémákká válnak, sokan vannak, de egyikük sem érdekes. Sancho Pansa az egyetlen a darabban, a ki ember s öt Cervantes teremtette annak.

Lengyelé a darab filozófiája. A hogy Sancho Pansa józan eszével, elevenre tapintó paraszt-bölcsességével mindig felül marad — ez a darab legjobb eleme. Hü marad önmagához és ezért mindig megállja a sarat — ez szentül igaz, ebben egyezik véleményünk, élettapasztalatunk az íróval. De a hogyan ezt Sancho Pansa csinálja, abban már kevés az örömről. Az író felhasználja azt az alkalmat is, hogy hangoztassa ismert pacifista álláspontját, de ebből azonban nem Sancho Pansa szól, hanem az Egyszerű gondolatok szerzője. Sancho Pansa kormányzói szereplésének demokratikus tempóival is színtűgy vagyunk; nem az a főbaj, hogy anachronisztikusak, hanem hogy nem kapcsolódnak szervesen az alakkal és tartalmukban sem nyomatékosak s nem jön ki belőlük az a persiflage, a melylyel Cervantes nyomán Lengyel a szokásos udvari és bürokratikus kormányzó módszereket akarja illetni. Meg kell vallanunk, előadás közben néha kísértgetett az unalom.

A rendezés ellen is vannak ellenvetéseink. Miért játszzák a darabot burlesque operettnek? Ez nem lehetett az író szándékában. A rendezés ezzel túlságosan eltávolítja a darabot a valóságtól és elváltoztatja az egész szellemét. A színészek közül csak Rózsahegyinek van hálás szerepe. Ez a kitűnő színész azonban ritkán tud darabot vinni, neki inkább az epizód az eleme; az ő Sancho Pansája nem elég szélesen átfogó alakítás, inkább részleteiben jó. Sugár, a színház új tagja, Don Quichotte alakját néhány igen jó karakter-vonással adja meg. A többieknek alig van alkalmuk érdemleges színészi munkára.

Schöpsflin Aladár.

Béli Vörös Ernő: Fiatal leány.

Endrey Sándor: Önarckép.

B. Hatvany Ferenc: Sz. M. bárónő arcsképe.

A TÉLI KIÁLLÍTÁS A MŰCSARNOKBAN.

A tárlatátogató rendszerint valami összefoglaló ítéletet vagy tapasztalatot szeret a képzőművészeti kiállítások látogatása után levonni. Az efféle ítéletek többnyire igazságtalanok szoktak lenni, mert ha elítélők, kétszeresen hálátlanok azokkal szemben, a kik munkálkodásuk legjava eredményeivel megszűre kiemelkednek a szokványos festői ipar termékei közül. Eppen ezért nem volna méltányos, ha ezt a kiállítást, mely most a Műcsarnok hevenyészve rendbehozott termeiben nyílt meg, ezzel a megjegyzéssel intéznők el, hogy színvonalra még a megszokottnál is alacsonyabb, mert van számos oly darabja, a mely tehetséges művész ember munkájának számítható.

A kiállításról legjava művészeink elmaradtak, a mi nem is csoda, hiszen kiállítási viszonyaink megengedik immár nekik azt a fényűzést, hogy gyűjteményeikkel egyedül jelenhessenek meg a közönség előtt, vagy pedig, ha nem is egyedül, legalább is nagyon válogatott társaságban. Ez legfőbb oka annak, hogy a kevésbé tehetségesek, sőt a tehetségtelenek alkotásait urálja ez a kiállítás, a mely különben mindennemű egyoldalúságtól és elnyomástól mentesen tevődött össze, mert művészeinknek most már három csoportja, a Független művészek és az Új művészek és a Szabad művészek is külön-külön bíráló bizottságaikkal ítéltek meg a körükbe tar-

tozó művészek alkotásait. Az egyoldalúságban tehát hiába keresnők a színvonal hibáit, melyet másfelé könnyebb megtalálni.

Ezt is a háborúban ismerhetjük fel. Művészeinknek az utolsó két év még csak soha meg sem álmódott konjunkturát hozott, a mely mértékben fogyott és nehezen megszerzhetővé vált a vászon, a festék és az ecset, ebben vagy talán még sokkal nagyobb mértékben nőtt a műtárgyakat vásárló jómódúak száma, a kik majdnem sorba is állának egy-egy nevesebb festőnk művelért.

Ez a nagy és bizony jelentékeny százalékan éppenséggel nem finnyás kereslet lehet, hogy nagyot lendített művészeink anyagi viszonyain, de művészi vetélkedésüknek nem valami nagyon használt, csak kevés, igazán ihletett órát szerzett nekik, úgy, hogy legtöbbjük nem éri el e kiállításon a tehetségnek azt a fokát, a melyről nemrégiben tanuskodott. Keressük ki közülök azokat, a kikben nem csalódtunk és az újakat, a kik között évek óta nem sok sikerrel kutattuk a jövő magyar festészetének kiemelkedésre hivatott képviselőit.

Sorjában haladva: a Független művészek csoportjában feltűnik a virtuozitásra törekvő Frank Frigyes, majd Czencz János nagy aktja, a melyen már szakított az impresszionista előadásmód ötleteskedésével, egy szóval szabadulni kezd a mai Csók hatása alól. Érdekes Merész Gyulának Mészáros Gizáról festett arcképe is. Béli Vörös Ernőnek fiatal

lánya pedig színben az egész kiállításnak legfinomabb darabja. Lakos Alfrédnek könyvcsendélete lelkes elmélyedés eredményének látszik, Komáromi Kaczi Endre is megállít Elégia című képével, Edvi Illés Odön, Pörge Gergely még mindig a régiék, Glatter Gyula képei pedig nagyon el fogják ragadtatni az édességeket kedvelőket.

Az Új művészek csoportjában Glatter Gyula, Szilágyi Lajos, Pentelei Molnár János a régi erőben jelennek meg, Molnár ezúttal talán még maga magán is túltesz a technikai virtuozitásban. Herman Lipót és Hatvany Ferenc most nem valami nagyon remekeltek, de erős haladást mutatnak Zádor István pompás interieurjai és Vidovszky Béla hűvös előadású tájképei. Meglepően erőteljes Belányi Viktor, és férfi festőnek is számottevő volna Kohner Ida, de ne felejtsük el Boem Ritta Löcsei templomát sem.

A Szabad művészek közül Kornai József, Nagy Vilmos, Andaházi Kasnya Béla, Perrott Csaba Vilmos, Czigány Dezső, Jávör Pál, Romek Árpád a figyelemreméltóbbak. Igen erős haladásával sok reményre jogosít Kálmán Péter, míg Károlyi Lajosnak igen jó férfiarcképe, egy vidéken elkallódó nagyon figyelemreméltó tehetségre utal.

A szobrászok közül Lányi Dezsőt, Székely Móricot, Kisfaludi Stróbl Zsigmondot említjük meg, mint biztató és új jelenséget Esső Erzsébetet.

Kacziány Odön: Kibukkanó hold.

Belányi Viktor: Özvegyasszony.

SZIVAR ÉS DOHÁNYÁRULÓ ROKKANTAK AZ UTCÁN.

A FÖLD HALÁLA.

Regény. (Folytatás.)

Irtá id. Rosny J. H. — Fordította Laky Margit.

II. A Vörös Földek felé.

A kilencz röplő elindult a Vörös Földek oázisa felé. Nem igen tértek le arról a két útról, melyet a motorok száz évszázad óta követtek. Az ősök nagy mellékállomásokat építettek ide színvonalból és hangfogókkal is ellátták azokat, azonkívül számos kevésbé fontos megállóhelyet létesítettek. Az utak nagyon jó karban voltak tartva. Mivel motorok csak ritkán haladtak rajtuk végig és kerekeik különben is igen rugalmas ásványrostokkal voltak felszerelve és mivel a két oázis lakói részben még mindig föl tudták használni azokat a szörnyűséges erőket, melyeket elődeik rabigájukba hajtottak, fontatásuk inkább fölügyeletet, mint munkát igényelt. A vasdelejesek itt nem igen mutatkoztak és csak jelentéktelen árákat okoztak. Egy gyalogjáró teljes napon át mehetett rajta és alig érezte az ártalmas befolyást. De azért nem lett volna böcső dolog hosszabb pihenőket tartani, vagy éppen elaludni: a betegek Elmához hasonlóan elvesztették volna összes vörös vérszerteiküket és anémiában pusztultak volna el.

A kilencz követ semminemű veszélyben sem forgott. Mindegyik egy könnyű röplőgépet kormányzott, mely egyébként négy embert is befogadhatott volna. Így az expedíció sikere még akkor sem lett volna kockázatos, ha a készülékek háromnegyedrésszel baleset történik.

A röplőgépek csaknem tökéletesen rugalmas anyagból és úgy voltak alkotva, hogy ellentálltak a legdurvább lökéseknek is, dacolhattak a forgószél dühével.

Manó legelő haladt. Targ és Arva csaknem egymás mellett röpltek. A fiatal ember izgatottsága egyre nőtt.

A nagy katasztrófák nemzedékről-nemzedékre szálló története minduntalan emlékeztetben kísértett.

Öt évszázad óta a föld lakosai már csak néhány nyomorúságos szigetekre szorultak össze. A hanyatlás árnyéka jóval megelőzte a katasztrófákat. E rég letűnt időkben, a Radio-aktív korszak első századaiban, már jelzik a vizek megfagyatkozását. Némely tudós megjósolja, hogy az emberiséget a szárazság fogja elpusztítani. De mily csekély hatást gyakorolhattak ezek a jóslatok az akkori népekre, a mikor a hegycsúcsok hó borította, vidéküket számtalan folyó öntözte, szárazföldiek partját mérhetlen tengerek csapkodták!

Pedig a víz lassan, biztosan fogyott, beszívargott a földbe, vagy elpárolgott a levegő-

ben.* Azután jöttek a nagy katasztrófák. A talaj rendkívüli átalakulások szenvedett. A földrengés némelykor egyetlen nap alatt tízhúsz várost és a falvak százait pusztította el. Új hegylanczok képződtek, kétszer magasabbak a hajdani Alpések, az Andesek és a Himalája tömegeinél. A víz századokról-századokra apadt.

Ezek a borzalmas tümenyek mind fenyegetőbbek lettek. A nap fölületén nagy átalakulások mentek végbe. Rosszul megfejtett törvényeknél fogva visszhangot keltettek ezek szegény bolygónkon is. A katasztrófáknak egy egész sármalms lánca következett, melyek egyrészt huszonöt-harmincezer méter magasságba emelték föl a nagy hegységeket, másrészt mérhetlen vízmennyiséget tüntettek el. A föld népessége e csillagzati forrongások kezdetén elérte a huszonhárom milliót. Ez az embertömeg határtalan energiákkal rendelkezett, a miket a protoatomokból vontak ki (a mint bár tökéletlenül még ma is tesszük) s annyira tökéletesítette a kultúra és a táplálkozás fortélyait, hogy az emberiséget egyáltalában nem nyugtalanította a víz csökkenése. Kérkedtek is vele, hogy nem sokára a vegyszerek előállította szerves termékekből fogják élni. Ez a régi álom többször közeljárt a megvalósuláshoz, de mindig sajátságos betegségek, vagy gyors elkorcsosulások tizedelték meg a kísérletnek alávetett csoportokat. Meg kellett tehát maradni azoknál a táplálékoknál, melyekkel az ember ötödik óta él. A valóságban ezek a táplálékok elfinomultak, a mihez épűgy hozzájárult az állattenyésztés, mint a tudós manipulációi.

A csekély adagok éppen elégségesek voltak egy ember fontartására. Nem kellett hozzá egy évszázad, az emésztő szervek jelentékenyen összehúzódtak, míg ellenben a légzőszervek a levegő megrikulásával egyenes arányban táglultak ki.

Az utolsó vadállatok is eltűntek. Az eheto állatok elődeikhez képest igazi növényeszerű teremtmények lettek, utálatos, tojásdad alakú testükkal, elkorcsosult végtagjaikkal és a tömestől elsorvadt állapcsukkal.

Csakis néhány madárfaj került ki az általános elkorcsosulást és csodálatos intellektuális fejlődésre tett szert.

Kedvességük, szépségük és bájuk korszakról-korszakra növekedett. Mestereiknél finomabb ösztönüknél fogva előre nem látott szolgálatokat tettek és ezeket a szolgálatokat rendkívül megbecsülték a laboratóriumokban.

E hatalmas korszak emberei nyugtalanul éltek le napjaikat. A nagyszerű és rejtélyes költészet meghalt. Nem volt több vadon

* A magas levegőrétegekben az ibolyántúli sugarak mindig fölbotlották a vizet oxigénre és hidrogénre: a hidrogén elillant a csillagközi térbe.

élet, annál kevésbé azok a csaknem szabados, mérhetetlen területek: a radio-aktív korszak erdei, mezei, mocsarai, ugarjai és sivatagai.

Az öngyilkosság az emberi nem legrettegetesebb betegségévé vált.

Tizenötezer év leforgása alatt a népesség huszonhárom millióról négy millióra lélekre csökkent. A föld üregeibe beszívargott tengerek már csak negyedrészt foglalták el a bolygó felszínének. A nagy folyamok és nagy tavak eltűntek. Gyászos, mérhetetlen hegysorok szorítottak mindenfelől. Ilyenképpen a pusztaság ismét előtűnt, — de meztelenül!

Az ember azonban eszeveszetten küzdött. Azzal kérkedett, hogy vízből, ha nem tudna nélküle élni, elő tud annyit állítani, a mennyi a földművelésre és a házi használatra szükséges. De az erre alkalmas anyagok ritkák lettek, hacsak oly nagy mélységekben nem, a mi szinte lehetetlenné tette bányászásukat. Konzerválási eljárásokhoz, elmés eszközökhöz kellett folyamodni, hogy meggátolják a lefolyást és a hathatós alkatrészek maximumát kivonhassák a tápláló folyadékból.

A háziállatok képtelenek voltak alkalmazkodni az új életföltelethez és sorra kiveszték. Az ember hiába kísérlete meg a durvább fajok újraenyésztését: a kétszázéves hanyatlás kiapasztotta a fejlődési energiát. Csupán a madarak és a növények álltak ellent. Ezek megint valami ősrégi alakot vettek föl, amazok alkalmazkodtak a környezethez. Sok közülük ismét elvadult és olyan magasságban rakott fészket, a hová az ember annál kevésbé üldözhet, mert a víz csökkenésével — bár kisebb mértékben — együtt járt a levegő megrikulása is. Ragadozásokból éltek és olyan ravasz fortélyokhoz folyamodtak, hogy nem lehetett rajtuk kifogni. A mi azokat illeti, melyek őseik között megmaradtak, sorsuk eleinte borzalmas volt. Az ember megkísérelte őket lealacsonyítani az eheto állatok színvonalára. De öntudatuk igen világos lett. Készségesen küzdöttek, hogy elkerüljék sorsukat. Époly iszonyatos jelenetek játszódtak le, mint azokban a kezdetleges korszakokban, a mikor az ember fölalta embertársát, a mikor egész népeket vetettek rabszolgaságra. Rémutel szállt a lelkebe és lassan-lassan leszoktak arról, hogy meggyilkolják bolygóbeli társaikat és húsból táplálkozzanak.

A szeizmikus tümenyek továbbra is nagy átalakulásokat idéztek elő földünkön és elpusztították a városokat. Harmincezer esztendeig tartó küzdelem után őseink megértették, hogy a növény- és állatvilág által évmilliókon át elnyomott ásvány végleg bosszút állt. A kétségbeesés korszaka állt be s ez a népességet háromszáz millió lélekre apasztotta. A tengerek már csak tizedrészt foglalták el a földteke felületének.

Három-négyezer évig tartó nyugalom némi optimizmusnak adott új életet. Az emberiség nagyszerű védmunkálatokba fogott. Abba hagyták a madarak ellen az irtó háborút. Beérték annyival, hogy olyan viszonyok közé helyezték őket, melyek nem engedték, hogy elszaporodjanak és hasznos szolgálatokat nyertesek tőlük.

Azután a katasztrófák újból megkezdődtek. A lakható földterületek még jobban összehúzódtak és körülbelül harmincezer év alatt hatalmas átalakulások történtek: az emberiség néhány elszórt területen talált már csak menedéket a földön mely tágas és borzalmasan sivár lett ismét, mint az idők elején. Az oázisokon kívül képtelenek voltak biztosítani maguknak az élethez szükséges vizet.

Azután viszonylagos szélsőnd állt be. Bár a mélységbe fúrt kutak víze egyre fogyott, bár a föld népessége egyharmadára csökkent, bár két oázist már el kellett hagyniok, az emberiség még mindig élt: kétségkívül élni fog még ötven-százézer évig...

Az ipar mérhetetlenül hanyatlott. Azokat az energiákat, a miket fajunk erejének teljében hasznosított, az oázisok embere csak csekély mértékben tudta alkalmazni.

A közlekedési- és munkaeszközök kevésbé összetettekké váltak. Ezredévek óta nem használhatták már a spiráloidoakat, melyek a mi rő-

röplőgépeinknél tízszer nagyobb sebességgel szállították őseinket a téren át.

Az ember, édes, szomorú és igen szenvtelen lemondásban élt. A teremto szellem kialudt. Az atavizmus csak némely egyénben kelti új életre.

Kiváláslról-kiválásra a faj az automataszerű engedelmesség egy nemére tett szert és ezáltal tökéletesen alkalmazkodott a most már változatlan törvényekhez.

A szenvedély ritka. Bűnök nincsenek. Minden kultusz, minden szertartás nélkül a vallás egy neme született: az ásványoktól való rettegés és azok tisztelete.

Az Utolsó Emberek a bolygónak lassú, ellenállhatatlan akaratot tulajdonítanak. A föld eleinte kedvez azoknak az uralkodóknak, melyek tőle nyerik létüket és megengedi, hogy nagy hatalomra tegyenek szert. Egy rejtélyes órában azonban halálraítéli őket és ugyanekkor más uralkodnak kedvez.

Jelenleg e sötét energiák a vasdelejesuralomnak kedveznek. Nem lehet mondani, hogy a vasdelejek résztvettek a mi elpusztulásunkban, legfeljebb a vad madarak egyébként végeztes megsemmisülését segítették elő. Bár megjelenésük igen távoli időkre vezethető vissza, az új lélek nagyon keveset fejlődött. Mozdulataik meglepően lassúak. A leggyorsabbak sem tudnak óránként tíz métert megtenni és az oázisok színvonalból készült, kátrányval bevont kőfalai áthághatatlan akadályt képeznek számukra. Hogy közvetlenül ártassanak nekünk, akkorát kellene ugranioik a fejlődésben, a mi nem állana arányban előbbeni haladásukkal.

A radio-aktív korszak alkonyán kezdtek észrevenni a vasdelejes uralom létezését. A finomított vason, azaz a vason és vastermékeken, melyeket módosított az ipari alkalmazás, bizarr ibolyaszínű foltok keletkeztek. A nyers vason soha senki sem látott vasdelejesfoltokat. Az új uralom tehát csak az emberi környezetnek köszönhetette születését. Ez lényeges tény gyakran foglalkoztatta őseinket. Talán hasonló helyzetben voltunk egy előbbeni élethez szemben, mely alkonyatára érve, megengedi a protoplazmikus élet kivirágzását?

Bármint legyen is, az emberiség jókor megállapította a vasdelejesek létezését. A mikor a tudósok körülírták ezeknek elemi nyilvánulásait, nem kételkedtek benne, hogy szerves lényekről van szó. Összetételük sajátságos. Egyetlen anyagot fogad csak be: a vasat. Ha néha, bár kis mennyiségben is, más testek keverednek közéje, ez mint tisztátalanság, ártalmas a vasdelejes fejlődésre. A szervezet megzavarodik, ha ugyan nem gyöngül el végleg, vagy nem támadta meg valami titokzatos betegség. A vas szerkezete élő állapotban igen változatos: van szemcsés vas, rostos vas, kemény vas, lágy vas stb. Az egész plasztikus és nem tartalmaz semminemű folyadékot.

De a mi legfőként jellemzi ezeket az új szervezeteket, az a delejes állapot rendkívüli bonyolódottsága és folytonos állhatatlansága. Ez a bonyolódottság és ez az állhatatlanság akkora, hogy a legmakacsabb kutatóknak is le kellett mondaniok arról, hogy csak megközelítő szabályokat, korántsem törvényeket alkalmazhassanak reájuk. Valószínűleg éppen ebbe kell látnunk a vasdelejes élet legfőbb megnyilvánulását. Ha az új uralomban valamikor magasabb öntudat fog jelentkezni, azt hiszem, főleg ezt a sajátságos tümenyt tükrözteti majd vissza, vagy inkább benne fog kivirágzni.

Ha a vasdelejeseknek már van öntudata, még igen elemi lehet. Abban az időszakban vannak, a mikor a szaporodás gondja uralkodik minden fölött. Mindamellett néhány fontos átalakulások mentek már keresztül. A radio-aktív korszak írói szerint minden egyén három csoportból áll és minden csoport a csavaralak felé hajlik. Ebben az időszakban nem tudtak öt-hat centiméternél többet megtenni huszonnégy óra alatt. Ha az ember szétrombolta halmazait, több hétbe került, míg újraalakultak. Jelenleg, mint mondtuk, két méter is haladnak óránként. Azonkívül halmazai három, öt, hét, sőt kilencz csoportból is állanak és a csoportok alakja nagy

változatosságot mutat föl. A jelentékeny számú vasdelejesestestekből álló csoportok nem élhetnek magányosan: két, négy, hat, vagy nyolcz más csoporttal kell társulniok. Egy csoportosorozat nyilván energiasorozatot tartalmaz, a nélkül, hogy tudnánk, mi módon. A hetes halmazoknál a vasdelejes elpusztul, ha az ember megsemmisíti a csoportok egyikét.

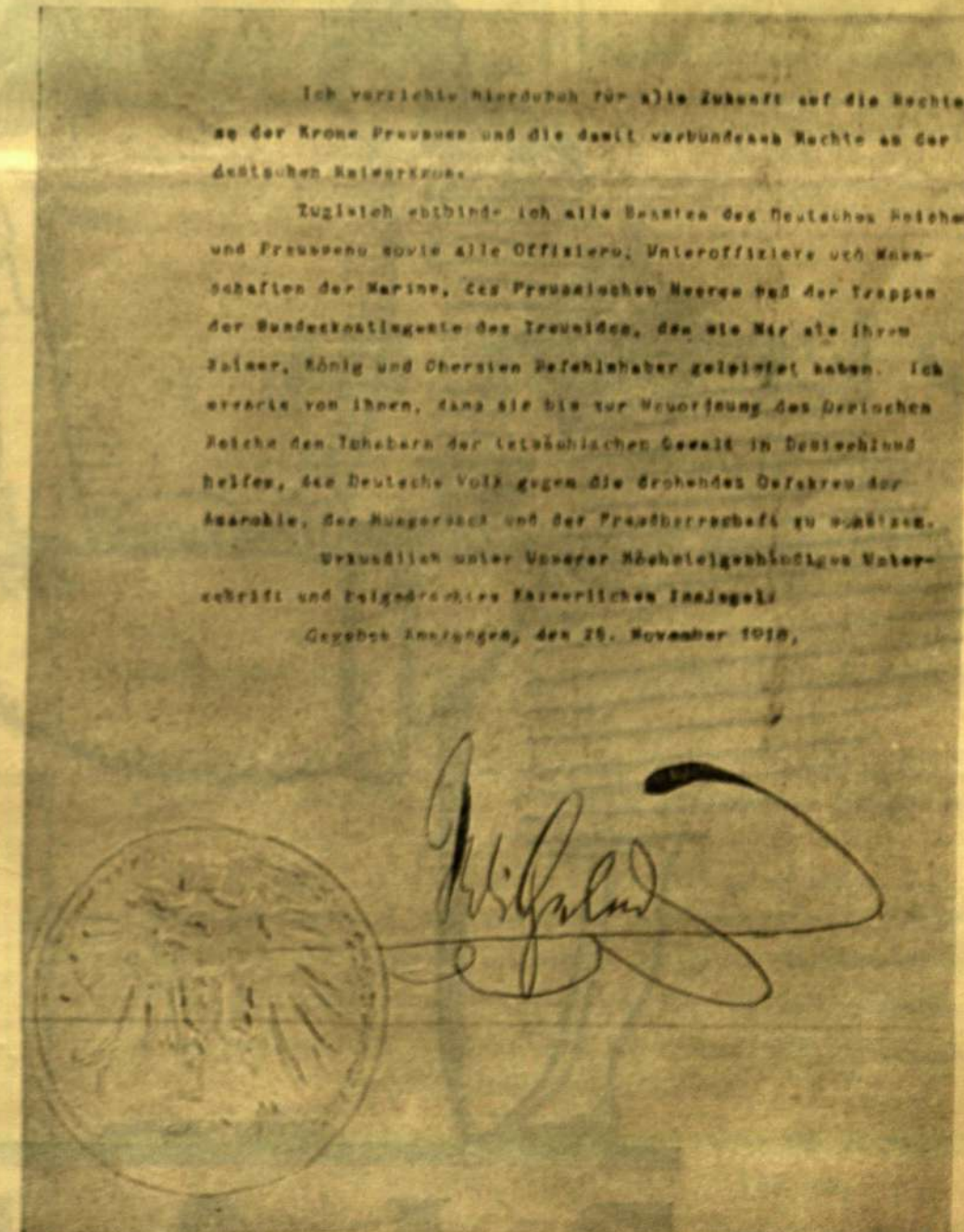
(Folytatása következik.)

IRODALOM ÉS MŰVÉSZET.

Az élet ára. Kóbor Tamás egy bizonyos tekintetben magában áll a vele egykorú generációban. Mikor ő a kilenczvenes évek elején belépett az irodalomba, szinte törvény volt, hogy az író első és fődolga szórakoztatni az olvasókat, olyan dolgokat és úgy tálnai fel, a melyeket szívesen hall mindenki, kerülni a sötét színeket a nyugtalanító motívumokat, azokat a problémákat, a melyek ellentmondást kelthetnek s azokat az igazságokat, a melyeket az emberek nem szívesen vallanak. A morális és társadalmi kritika csak könnyed, vidám, keserűség nélküli szatíra formájában volt divatos s bizonyos témák kerülendők voltak. Kóbor Tamás szakított ezzel az uralkodó áramlattal, ő a nagy naturalisták tanítványa volt, a ki a regényt nem úgy fogta fel, mint jó társasági, jól nevelt és gondosan temperált szórakozást, hanem mint komoly társadalmi és erkölcskritikát, a mely ha kell, keserű is tud lenni, felzaklatja az olvasó lelkiismeretét és nem kíméli a begyökerezett előítéleteket sem. Majd mindig vitt a regénybe bizonyos erkölcsi tendenciát s a kritikája bátor, független, alku nélküli volt. Ezért azt a jelést kapta, hogy keserű író s az edeskebb csömegekhez szokott publikum bizonyos ellenállást támasztott vele szemben. Olvasták, foglalkoztak vele, mert mégis csak jelentékeny szellem volt, de népszerűnek alig volt mondható. Közben azután az irodalom fejlődése jórészt azon a nyomon haladt tovább, a

melyet ő megjelölt, a magyar regény a realiztikus kritika irányában fejlődött tovább s lassankint magához emelte a körömet is, legalább a jobbak részét leszoktatta arról, hogy csupán csak szórakozást keresen a könyvben s fogékonyága legyen komolyabb szó meghallgatására. Ezzel érkezett el Kóbor Tamásnak az igazi ideje, az olvasók utóértékét őt s — a mit író ritkán ér meg — jóvá tették, a mit annak idején mulasztottak vele szemben. Regényei most már népszerűek lettek, Budapest című könyve pl., körülbelül legjelentékenyebb műve, tavaly megjelent új kiadásában hetek alatt több olvasóra talált, mint az első kiadás évek alatt s most sorban megjelenő könyvei, mind régebbi munkái új kiadása, általános figyelemmel találkoznak. Legújabbán Az élet ára című regényének jelent meg második kiadása. Sötét történet s a témája egy keserű családi problémát vet fel: a szegény családokat, a melyek önzőn, falánkan vetik magukat arra a gyermekre, a ki tehetségével, szorgalmával kiemelkedik közülük, igyekeznek mennél több hasznot húzni belőlük, szülőgyörák őket, hajszolják, hogy minden áron keressenek mennél több pénzt az ő számukra, a családi szeretet és gyermeki hűla jogezimén. Ezt egy tehetséges művész és egy újságíró példáján mutatja meg az író, a kiknek élete folytonos küzdelem családjukért és családjuk ellen, ebben a küzdelemben megszakad köztük az itjui szerelm s mikor újra össretalálkoznak, már késő, a leány egy utolsó lelki rázkódás hatása alatt meghal. A regény a maga komor tónusában biztosan halad ki az átlag olvasó szívébe, a meggyőződés energiája és az alapjól szolgáló gondolatmenet erős átélése ad neki lendületet. Az író a családi élet egy érzékeny sebéhez nyúlt, de sikerült kifacsartania a kelevényt s ezzel szolgálaltot tett a betegnek is.

A Budapesti Szemle januári számába Rubin Gyula írt cikket jövo gazdasági berendezkedésünkről, Horváth János szövegvezetéseinek szerepéről a többtermelés szolgálatában, Czettler Jend az új magyar mezőgazdaságról, Szűcsi József az

VILMOS CSÁSZÁR LEMONDÓ LEVELE.

*Mutatványszámot kívánatra ingyen küld
a kiadóhivatal.*

W Á G N E R

országszerte elismert elsőrendű magyar
hangszer- és beszélőgépek áruháza

Budapest, József-körút 15.

Telefon: József 35—92

Fiók: IX., Ráday-utca 18.

Mandolin.

Igen finom kiállítású kitűnő hangú, 8 húros
csak 100 korona. Jobb kivitelben 120 K-tól
200 K-ig. — Nagy iskola hozzá 5 korona.
Táska 30 korona.

Okarina.

Ezen új és kedvelt hangszer a fuvolához hasonló
rendkívül kellemes hangot ad. Képes gyakorlati
legrövidebb idő alatt képes bárki rajta játszani.
Ára: 4, 5 és 6 K-tól 30 K-ig. Iskola ingyen.

Fuvó-trombita.

A hangverseny-trombita igen könnyen fuj-
ható, 30 primangot és 4 másod. akkordot foglalt
magában. Finom kivitelben, 12 billentyűvel, tok-
kal, iskolával csak 30 és 40 K.

Kétsoros hangverseny-harmonika.

Magas finom szekrényű, 19 fedett
billentyűvel, 6 bőgővel, acélhan-
gokkal, erős fuvóval, gyöngyház-
gombokkal csak 200 kor. Finom-
mabb 250 kor. Erős vállszalaggal.

Tölcsérsnélküli hangverseny-beszélőgép

Gyönyörű kiállítású, rendkívül tiszta
és kellemes hangú, valódi Eufon
tölcsérsnélküli hangverseny-beszélő-
gép, 200 drb tüvel 300 koroná-
tól 1000 koronáig. Hangtelmes
újítások nagy raklára.

Varázsfuvola.

Bárki egy óra alatt megtanulhat
rajta játszani. A Varázsfuvola
20 acélhanggal és kellemes bőgőkis-
rettel van ellátva. Ára tokkal, iskolá-
val csak 25 és 30 korona.

Gitár.

Igen jó kivitelben 150 K, finomabb
gépezettel 170 K. Egész finom
200 kor.-tól, 300 koronáig.
Nagy iskola hozzá 5 korona.
Gitár-táska 35— K.

Hangverseny- beszélőgép.

E pompás kiállítású, hatalmas hangú, ériási
hangversenybeszélőgép, 200 darab koncert-
tűvel csak 200 korona. Finomabb kivitelben
300—400 K.

A tábori művész- szájharmonika-készlet.

3 darab kisalakú „Művész-szájharmonika”,
különböző hangolásban, iskolával, ajándékkal csak
25 K. — Ugyanez, finomabb kivitelben 30 K.
Kétoldalu 30, 40 K.

Iskolahegedű.

Kitűnő hangú, remekül kidolgozott domboru
„Stanier-hegedű, tokkal, vonóval és 16 drb
felszereléssel együtt csak 140 kor. — Ugyanez
finomabb kivitelben francia hegedű-alakú tokkal
150 és 200 korona.

Kérjen a saját érdekében fényképes hangszerárjegyzéket ingyen és bérmentve!
Megrendelésekor előleg küldendő. — Lejátszott vagy törött hanglemezeket jó árért megveszünk.
Figyeljen a „WÄGNER” névre, hogy máshoz be ne tévedjen.

4. SZÁM. 1919. (66. ÉVFOLYAM.)

SZERKESZTŐ
HOITSY PÁL

BUDAPEST, JANUÁR HÓ 26.

Szerkesztési iroda: IV. Vármegye-utca 11.
Kiadóhivatal: IV. Egyetem-utca 4.

Egyes szám
ára 1 Kor.

Előfizetési feltételek:

Egész évre — 48.— korona
Félévre — 24.— korona
Negyedévre — 12.— korona.

Külföldi előfizetésekhöz a postailag meg-
állapított viteldij is esatolandó.

AZ AMERIKAI POLITIKAI BIZOTTSÁG TAGJAI WASHINGTON SZOBRÁNÁL A VÁROSLIGETBEN.